

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ВІДКРИТОЇ НАУКИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗВО

*Саух П.Ю.
Київ, Україна*

Для перетворення вищої освіти у повоєнний період на рушійну силу суспільства, здатну забезпечити інноваційний прорив у науково-технологічній, виробничо-економічній, соціально-гуманітарній сферах, її пріоритетами діяльності повинні бути забезпечення рівного доступу до якісної вищої освіти, вдосконалення викладання і навчання, посилення дослідницького потенціалу ЗВО, підвищення соціальної відповідальності університетів, розвиток інклюзії у вищій освіті, модернізація мережі ЗВО, розширення автономії та професіоналізація управління, цифрові трансформації і використання штучного інтелекту, тощо. Вища освіта в цьому контексті має стати провідним чинником високого рівня цивілізаційної суб'єктності України, власної ідентичності і суверенної волі.

ЗВО в умовах воєнного стану зіштовхуються із широким спектром проблем щодо продовження своєї наукової та інноваційної діяльності. До таких, зокрема, відносять:

- відсутність доступу до бібліотек, лабораторій чи наукових баз даних;
 - адміністративні чи технічні перешкоди для фінансових операцій;
 - проблеми доступу до грантів на дослідження та незалежного управління ними;
 - неможливість продовжувати наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність вимушено переміщених науковців через обмеженість програм підтримки академічної мобільності та складності, пов'язані з релокацією окремих закладів, їх структурних підрозділів і об'єктів дослідницької інфраструктури;
 - руйнування інфраструктури, зокрема дослідницької та інноваційної;
 - обмежений доступ до дослідницької та інноваційної інфраструктури спільного використання;
 - брак фінансування на проведення відповідних досліджень за кордоном;
 - неможливість виконання та/або продовження наукових, науково-технічних та інноваційних проєктів через припинення/суттєве скорочення фінансування;
 - низький рівень комерціалізації наукових результатів, трансферу технології та загалом взаємодії сфери науки та промисловості;
 - недостаня відповідності науково-технічної продукції потребам ринку.
- Зрештою, сильними держави стають завдяки освіті, науці та інноваційній економіці.

Повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України негативно вплинуло на організацію освітнього процесу та призвело до порушення його безперервності.

Ключовим пріоритетом розвитку дослідницького потенціалу ЗВО в

умовах війни і повоєнного відновлення України має стати застосування політики і процедур відкритої науки. Актуальність проблеми імплементації стандартів відкритої науки в Україні спричинена необхідністю врахування викликів для системи дослідницької діяльності університетів в умовах російської військової агресії проти України, впровадження реформ з метою посилення дослідницької спроможності та ролі університетів у забезпеченні національних пріоритетів соціально-економічного розвитку України в цілях повоєнного відновлення, виконання вимог країни-кандидата на вступ та набуття членства в ЄС, подальшого стійкого розвитку України як сильної європейської країни.

Відкрита наука – настанова щодо вільного характеру створення та поширення досліджень і каталізатор розвитку не тільки знань і технологій, а й притаманної науці свободи як засадничої суспільної та культурної цінності.

В Європейському дослідницькому просторі (ЄДП) відкрита наука розглядається як рамкова концепція, що об'єднує різні рухи і форми діяльності, спрямовані на те, щоб зробити наукові знання відкритими, загальнодоступними та практичними для загального багатократного використання, розширити наукову співпрацю і обмін інформацією на користь науки і суспільства та відкрити процеси створення, оцінки і розповсюдження наукових знань для соціальних суб'єктів, які не входять до традиційного наукового співтовариства. Відкрита наука охоплює всі наукові дисципліни та аспекти наукової практики, включаючи сфери фундаментальних, прикладних, природничих, соціальних і гуманітарних наук.

Ключовими елементами відкритої науки є відкрите наукове знання, відкриті наукові інфраструктури, відкрите залучення представників суспільства (societal actors) та відкритий діалог з іншими системами знань.

Цінності відкритої науки впливають із правозахисних, етичних, економічних, правових, політичних, соціальних, інтегративних і технологічних наслідків відкриття науки для суспільства і поширення принципів відкритості на весь цикл наукових досліджень. Це - якість і сумлінність; користь для суспільства; рівність та справедливість; багатоманіття та інклюзивність.

Основними цілями відкритої науки є:

- відкритість даних;
- розвиток Європейської хмари відкритої науки як об'єднаної екосистеми інфраструктур результатів наукових досліджень;
- розроблення показників нового покоління щодо оцінювання якості та впливу досліджень;
- вільний доступ до всіх рецензованих наукових публікацій;
- заохочення раннього обміну різними видами наукових результатів;
- визнання відкритості наукової діяльності в системах оцінювання наукової кар'єри дослідників;
- відповідність усіх досліджень, що фінансуються в ЄС, загальноузгодженим стандартам дослідницької доброчесності;
- набуття вченими Європи необхідних навичок щодо використання процедур та практик відкритої науки шляхом забезпечення підтримки їх

навчання;

- забезпечення можливості широкої громадськості зробити значний внесок у виробництво наукових знань в Європі.

Переваги відкритої науки полягають у підвищенні ефективності науки за рахунок зменшення дублювання та витрат на створення, передачу та повторне використання даних; підвищенні прозорості та якості у процесі підтвердження достовірності результатів досліджень; прискоренні передачі знань, сприяння швидшому переходу від досліджень до інновацій; збільшенні впливу результатів досліджень на економіку; ефективнішій відповіді на глобальні виклики, які вимагають скоординованих міжнародних дій; сприянні залученню громадян до досліджень, активної участі в наукових експериментах та зборі даних.

У цілому, розвиток відкритої науки в університетах, забезпечуючи обмін знаннями, даними та максимізуючи вигоди від вільного переміщення знань, дослідників та тих, хто навчається, визначає рух до п'ятої свободи в Європейському Союзі, яка доповнює свободи пересування товарів, послуг, осіб та капіталу

Завдання розвитку дослідницьких е-інфраструктур відкритої науки в Україні зумовлені низкою окреслених в довоєнний період стратегічних планів, які ще більше актуалізуються в умовах воєнного стану, та матимуть важливе значення для пришвидшення повоєнного відновлення нашої країни.

EDUCATION, ARCHITECTURE, AND CITIZENSHIP IN INDUSTRIALIZING SOCIETIES. A COMPARATIVE COMMENTARY ON THREE CASE STUDIES: ROBERT OWEN, CHARLES BRACE, AND ANTON MAKARENKO

*Dimitris M. Moschos
Athens, Greece*

I. Introduction

The passage from pre-industrial to industrial societies was not an easy one. Industrial societies, i.e., societies where the dominant form of production is mass industry, are usually accompanied by specific social phenomena, such as unplanned urbanization and social disparities. [15] Industrial work also requires a different set of social skills than in traditional agrarian or craftsman societies. Industrialization was closely linked with urbanization, and the urban environment also requires new traits of subjectivity, spatial orientation, collaboration, a sense of self-support, and individualized temporality that are different from the so-called traditional societies. These processes uprooted traditional rural communities and, so, gave rise to the problem of the relationship between the newly emerged individual worker-citizen and its forms of belonging to the social and political collective. [10] This anxiety for the individual was a common trait of industrializing European societies, where institutions of social coherence and habits are not fully yet facilitated. As such,